Een hanteerbare toepassing van de Wet in staat van beschuldigingstelling politieke ambtsdragers

Geschreven door mr. D.R. Changoer (info@advocaatchangoer.nl) en gepubliceerd op www.starnieuws.com, 24 november 2020.

Dinesh Changoer brengt naar voren dat (gewezen) politieke ambtsdragers, als Ashwin Adhin, kunnen worden aangehouden en in verzekering gesteld. In die situaties zijn de reguliere waarborgen uit het Wetboek van Strafvordering van toepassing. Bij een aanhouding en een inverzekeringstelling van een (gewezen) politieke ambtsdrager is een besluit van de Nationale Assemblée inhoudende een inwilliging van de vordering tot in staat van beschuldigingstelling van de betrokken (gewezen) politieke ambtsdrager geen vereiste. De aanhouding en de inverzekeringstelling vallen namelijk niet onder het bereik van de Wet In Staat van Beschuldigingstelling Politieke Ambtsdragers (WISBPA).

Een besluit van de Nationale Assemblée inhoudende inwilliging van een vordering tot het in staat van beschuldiging stellen kan wel noodzakelijk zijn, zodra de rechter-commissaris heeft te oordelen over het verlenen van een bevel tot bewaring van een (gewezen) politieke ambtsdrager. Bij de vordering tot bewaring voor dertig dagen, zal sprake zijn van *vervolging* van een (gewezen) politieke ambtsdrager. In die situatie is de WISBPA van toepassing. Aangezien in het geval van Adhin een besluit van de Nationale Assemblée niet voorhanden is, zal de rechter de vordering tot bewaring af moeten wijzen. Indien een afwijzing van de vordering tot bewaring volgt, blijft het openbaar ministerie onder omstandigheden bevoegd om de inverzekeringstelling voor de maximale duur van veertien dagen te laten voortduren. De rechter moet daarbij de aanhouding en de inverzekeringstelling wel rechtmatig achten en daarvoor is in elk geval nodig een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit en het moet gaan om strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. Indien op de vordering tot bewaring van Adhin afwijzend wordt beslist, kan het openbaar ministerie in de resterende tijd van de inverzekeringstelling, proberen om een besluit van de Nationale Assemblée te verkrijgen, waarna een hernieuwde vordering tot bewaring bij de rechter kan volgen.

Inleiding

Het Hof van Justitie staat de komende dagen voor de beslissing of huidig lid van de Nationale Assemblée en voormalig vicepresident van de Republiek Suriname, Ashwin Adhin, aangehouden blijft. Een beoordeling van het Hof van Justitie is geboden,

aangezien het openbaar ministerie tegen de beschikking van de rechter-commissaris in beroep is gegaan (zie SRU-RC-2020-1, beschikking r-c van 20 november 2020, gepubliceerd op rechtspraak.sr). Voor de rechter-commissaris is de inverzekeringstelling onrechtmatig, omdat 'regels van procesrecht' niet in acht zijn genomen. Het oordeel van de rechter-commissaris komt erop neer dat het openbaar ministerie op grond van de 'Wet In Staat van Beschuldigingstelling Politieke Ambtsdragers' (hierna afgekort WISBPA) over een in staat van beschuldigingstelling moest beschikken. Een dergelijke in staat van beschuldigingstelling is in het geval van Adhin niet voorhanden. Naar aanleiding van de zaak van Adhin wordt hierna naar een hanteerbare toepassing van de WISBPA gezocht.

Bij (gewezen) politieke ambtsdragers in beginsel steeds WISBPA volgen

Een justitieel onderzoek naar betrokkenheid van (gewezen) politieke ambtsdragers zal ongetwijfeld roering in de samenleving veroorzaken. Die ambtsdragers kunnen rekenen op draagvlak in de samenleving en in hun politieke beweging. Het handelen van politie en justitie zal steeds onder een vergrootglas komen te liggen. Het starten van een onderzoek naar vermeende strafbare feiten begaan door een (gewezen) politieke ambtsdrager, nota bene uit kringen van de oppositie, kan tot maatschappelijke deining leiden. Het ligt hier voor de hand dat aan die discussies een politiek randje zal zitten. Het openbaar ministerie zou discussies die de rechtstaat geen goed kunnen doen moeten vermijden.

Zodra een (gewezen) politieke ambtsdrager een verdachte is, is het raadzaam om een vordering tot het in staat van beschuldiging stellen bij de Nationale Assemblée te doen. De wetgever heeft ervoor gekozen om de strafbare feiten die onder het bereik van de WISBPA vallen niet op te sommen. In de WISBPA is geen lijst van strafbare feiten genoemd, zodat duidelijk is in welke gevallen een besluit van de Nationale Assemblée tot in staat van beschuldigingstelling moet worden uitgelokt. Bij de WISBPA gaat het om misdrijven, waarbij misbruik is gemaakt van het ambt of de positie. (Zie Memorie van Toelichting op de Wet van 18 oktober 2001, S.B. 2001, no. 72, pagina 9. In dezelfde zin: Memorie van Toelichting op de Wet van 27 augustus 2007, S.B. 2007, no. 101, pagina 4.) Uit de tekst van de WISBPA noch uit de toelichtingen valt een aanknopingspunt aan te treffen voor de gedachte dat de WISBPA beperkt zou zijn tot ambtsmisdrijven of dat de WISBPA niet van toepassing zou zijn op commune delicten. Het zal afhangen van de omstandigheden van het geval of een vermeende strafbare gedraging van een (gewezen)

politieke ambtsdrager valt onder het bereik van de WISBPA. In dat verband is in de Memorie van Toelichting (S.B. 2001, no. 72, pagina 11) het volgende aan te treffen: 'De strekking van [artikel 3 van de WISBPA] is vooreerst aan De Nationale Assemblée de gelegenheid te bieden om zich een oordeel te vormen over de vraag of het in deze inderdaad een misdrijf betreft in de uitoefening van zijn ambt door de politieke ambtsdrager gepleegd. Het oordeel van De Nationale Assemblée daaromtrent is beslissend, omdat het in deze een bijzondere voorwaarde voor vervolging betreft, welke vervulling expliciet aan De Nationale Assemblée is opgedragen en dan kan het mitsdien nimmer zo zijn, dat als de Nationale Assemblée beslist, dat het geen misdrijf in de uitoefening van het ambt betreft, naderhand of het Openbaar Ministerie of de Rechter anders oordeelt en daarop toch de vervolging afstuit, omdat er dan geen in staat van beschuldigingstelling is.' Het is dus niet de regering, het openbaar ministerie of de rechter die beslist of verweten strafbare feiten al dan niet vallen onder het bereik van de WISBPA. Bij (gewezen) politieke ambtsdragers hoort de tussenkomst van de Nationale Assemblée steeds gezocht te worden.

In het geval van Adhin zijn er aanknopingspunten te bedenken die meebrengen dat de WISBPA toepasselijk is, zoals door zijn verdediging aangevoerd en door de rechter-commissaris aangenomen. Adhin was ten tijde van de vermeende strafbare feiten vicepresident, het gaat om zijn ambtenaren en ook nog eens om staatseigendommen onder het beheer van zijn Kabinet. Verdedigbaar is dat Adhin misbruik van zijn positie heeft gemaakt, door anderen, hiërarchisch gezien ambtenaren lager in rang, aan te zetten tot het plegen van strafbare feiten. Het spreekt voor zich dat in het geval van Adhin de procedure als bedoeld in de WISBPA moest worden gevolgd. Door die procedure niet te volgen, geeft het openbaar ministerie in zo een politiek gevoelige zaak ruimte voor het oneindig voort laten duren van een discussie over de toepasselijkheid van de WISBPA. Niet alleen bij de rechter-commissaris, maar ook bij de rechter in eerste aanleg en vervolgens bij de rechter in hoger beroep, zal telkens naar voren worden gebracht dat de procedures niet overeenkomstig de WISBPA zijn gevoerd. Wat zal het voor de rechtstaat betekenen als na jarenlange procedures in hoger beroep het Hof van Justitie uiteindelijk tot het oordeel komt dat de WISBPA had moeten worden gevolgd? Het openbaar ministerie zou mijns inziens om het vertrouwen van de samenleving in de rechtstaat te vergroten, veilig moeten spelen en risico's moeten vermijden.

Besluit Nationale Assemblée uiterlijk voorafgaand aan 'vervolgen'
De WISBPA is pas aan de orde, op het moment dat sprake is van vervolging. Daarop hebben Sookhlall & Mahabier gewezen (zie 'Aanhouding Adhin: OM heeft op dit moment geen toestemming nodig van DNA', 21 november 2020, geplaatst op srherald.com).

Van belang is om te weten wanneer de 'vervolging' aanvangt. Waaldijk heeft in zijn boek 'Grondslagen van het strafrecht in Suriname' een paragraaf met de veelzeggende titel *De vervolging vangt aan zodra door de vervolgingsambtenaar een rechter in de zaak wordt betrokken*. Waaldijk noemt vervolgens in zijn bespreking twee gevallen: 1) Een vervolgingsambtenaar vordert in een strafzaak een gerechtelijk vooronderzoek; en 2) Een vervolgingsambtenaar vordert in een strafzaak de bewaring van de verdachte (zie L.Th. Waaldijk, 'Grondslagen van het strafrecht in Suriname', uitgave 1998, p. 159). Overigens noemt Waaldijk nog als derde aanvangsmoment van vervolging, het uitbrengen van een dagvaarding, terwijl daarvoor nog geen rechter in de zaak werd betrokken. In verband met de actualiteit zijn de eerste twee gevallen interessant. In die gevallen wordt de rechter, dat zal een rechter-commissaris zijn, door het openbaar ministerie benaderd. In dergelijke gevallen zal naar mijn mening het openbaar ministerie een besluit van de Nationale Assemblée tot inwilliging van de vordering tot de in staat van beschuldigingstelling van de betrokken (gewezen) politieke ambtsdrager moeten overleggen. Zolang geen sprake is van vervolging, mist de WISBPA toepassing. Bij de aanhouding en de inverzekeringstelling van een (gewezen) politieke ambtsdrager komt geen rechter aan te pas, zodat niet van vervolging kan worden gesproken.

Het openbaar ministerie kan een (gewezen) politieke ambtsdrager aanhouden en in verzekering stellen. Na de aanhouding van een (gewezen) politieke ambtsdrager doet het openbaar ministerie, in dit geval de Procureur-Generaal, er goed aan om zo snel mogelijk een vordering te doen bij de Nationale Assemblée tot het in staat van beschuldiging stellen van de (gewezen) politieke ambtsdrager. Een vordering behoeft een korte feitelijke omschrijving van de strafrechtelijke verwijten te bevatten en bovendien treedt de Nationale Assemblée niet in de beoordeling van de gegrondheid van het aanmerken van de betrokken (gewezen) politieke ambtsdrager als verdachte in de zin van artikel 19 van het Wetboek van Strafvordering (artikel 5 WISBPA).

De Procureur-Generaal behoeft namens het openbaar ministerie niet op de resultaten van het verhoor van de (gewezen) politieke ambtsdrager te wachten, maar kan reeds op basis van ander bewijsmateriaal (belastende verklaringen) een verwijt formuleren. Tegen

de tijd dat de Nationale Assemblée kennisneemt van de vordering van de Procureur-Generaal is de (gewezen) politieke ambtsdrager in verzekering gesteld en dat kan in het belang van het onderzoek onder beperkingen geschieden, zodat de (gewezen) politieke ambtsdrager verstoken blijft van de informatie, die aan de Nationale Assemblée is voorgelegd. Met de inverzekeringstelling kan bovendien het risico op vluchtgevaar worden bestreden. Via de hier beschreven procedure kan de vervolgingsambtenaar tegen de tijd dat de rechter-commissaris moet worden aangezocht voor een verlenging van de vrijheidsbeneming (bewaring), over een (positief) besluit tot in staat van beschuldigingstelling van de Nationale Assemblée beschikken.

Slot

In de zaak van Adhin brengt de waarschijnlijke toepasselijkheid van de WISBPA mee, dat op het moment dat de vervolging aanvangt, een besluit van de Nationale Assemblée tot in staat van beschuldigingstelling voorhanden moet zijn. Nu een dergelijk besluit ontbreekt, dient naar mijn mening de rechter (thans het Hof van Justitie) een eventuele vordering tot bewaring van de gewezen politieke ambtsdrager af te wijzen. Het ontbreken van een staat van in beschuldigingstelling heeft echter geen invloed op de rechtmatigheid van de aanhouding en de inverzekeringstelling. Die behoren uitsluitend aan de strafvorderlijke waarborgen te worden getoetst. Indien de aanhouding en de inverzekeringstelling rechtmatig zijn, zal de gewezen politieke ambtsdrager in elk geval moeten dulden dat de vrijheidsbeneming ruim veertien dagen kan duren (artikelen 49, 50 en 53 lid 2 van het Wetboek van Strafvordering). De vervolgingsambtenaar zou een hernieuwde vordering voor bewaring kunnen indienen, onder de voorwaarde dat in de resterende tijd van de inverzekeringstelling alsnog over een ingewilligd besluit op de vordering tot het in staat van beschuldiging stellen kan worden overgelegd.